Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimisto

Lausunto

22.10.2026 7897/00.00.01.00.00/2026

Asia: VN/29315/2026

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Elintarvikemarkkinavaltuutetun lausunto

Maa- ja metsätalousministeriö on 14.10.2026 pyytänyt lausuntoja yllä mainitusta luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Lausunnot on pyydetty antamaan viimeistään 26.10.2026.

Elintarvikemarkkinavaltuutettu (jäljempänä ETMV) toimii elintarvikemarkkinalain 5 §:n mukaan elintarvikemarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi, markkinoiden seuraamiseksi ja hyvien liiketapojen vastaisten käytäntöjen estämiseksi. Omaan toimialaansa vaikuttavista lakiehdotuksista ETMV esittää lausuntonaan seuraavan.

1. Yleistä

Tuottajaorganisaatioiden yhteenliittymien kansallinen hyväksymismenettely, josta esityksessä säädettäisiin, on edellytys sille, että ne voivat käyttää markkinajärjestelyasetuksen 152 artiklan 1 b kohdan mukaista neuvotteluoikeutta. Esityksen tavoite on kannatettava.

Ehdotetut lakimuutokset ovat pääosin teknisiä, eikä niihin ole sisällöllistä huomautettavaa.

2. Kilpailusääntöjen soveltaminen maataloustuotteisiin

Luonnoksen luvussa ”1.1. Tausta” on kuvattu EU:n kilpailusääntöjen soveltamista ja niihin markkinajärjestelyasetuksessa säädettyä poikkeusta.

Kuvaus on lopputulokseltaan pääosin oikein, mutta ko. jaksossa olisi hyödyllistä tuoda esiin se, että maatalouspolitiikan tavoitteille on perussopimuksessa ja sen muotoilussa annettu etusija kilpailupolitiikan tavoitteisiin nähden.

Etusija ilmenee SEUT 42 artiklasta, jonka mukaan kilpailusääntöjä sovelletaan maataloustuotteiden tuotantoon ja kauppaan vain siinä laajuudessa kuin Euroopan parlamentti ja neuvosto määräävät. Tämä on tehty markkinajärjestelyasetuksen 206 artiklassa, jonka mukaan SEUT 101–106 artiklaa sovelletaan maataloustuotteisiin, jollei asetuksessa toisin säädetä. Tämän mukaisesti asetuksessa on rajattu tietyt järjestelyt SEUT 101 artiklan 1 kohdan soveltamisalan ulkopuolelle.

Perusteluissa olisi lisäksi syytä todeta selvästi, että yhteenliittymien oikeus neuvotella jäsentensä puolesta myös hinnoista perustuu asetuksen 152 artiklaan eikä 209 artiklan yleispoikkeukseen, joka ei kata velvoitetta soveltaa samoja hintoja.

3. Yhteenliittymien hyötyjä voitaisiin nostaa perusteluissa vielä enemmän esiin

Tuottajaorganisaatiot ja niiden yhteenliittymät ovat EU-oikeuden tarjoama keskeinen keino tasapainottaa elintarvikeketjun markkinavoiman eroja. Suomessa päivittäistavarakauppa on poikkeuksellisen keskittynyttä, ja myös jalostusportaassa ostajia on monilla tuotealoilla vain muutama. Elintarvikemarkkinalaki ja kauppatapadirektiivi suojaavat heikompaa osapuolta yksittäisiltä hyvän kauppatavan vastaisilta menettelyiltä. Ne eivät kuitenkaan muuta neuvotteluvoiman rakenteellista epätasapainoa.

ETMV pitää erittäin tärkeänä, että tuottajat järjestäytyisivät nykyistä enemmän tarjonnan kokoamiseksi, tuotannon suunnittelemiseksi ja yhteiseksi neuvottelemiseksi. Kun hyväksyttyjä tuottajaorganisaatioita on edelleen vain vähän, tuottajaorganisaatioiden ja niiden yhteenliittymien perustamista ja hyväksymistä tulisi edistää aktiivisesti esimerkiksi neuvonnalla ja kevyillä hallinnollisilla menettelyillä.

Luonnoksen luvuissa 2 ja 3 todetaan, että hyväksytty yhteenliittymä voi suunnitella tuotantoa ja optimoida tuotantokustannuksia jäsentensä puolesta. Vaikutusarvioinnissa (luku 4.2) yhteenliittymien taloudellinen merkitys kuitenkin kuvataan lähinnä mittakaavaetujen kautta. Myös yhteisen tuotannon suunnittelun hyödyt olisi syytä kirjata vaikutusarviointiin. Se mahdollistaa tuotannon määrän, laadun ja ajoituksen sovittamisen ostajien tarpeisiin, mikä parantaa tuottajien edellytyksiä neuvotella pidempiä sopimuksia ja tasaa tarjonnan vaihtelua erityisesti aloilla, joilla tarjontaketjun ohjaus on vähäistä.

Elintarvikemarkkinavaltuutettu Jarno Sukanen

Tuominen Ismo
Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimisto